

«Godt at du er her! Du kan tro for oss andre som tviler»
Samtaler om tro, tvil, døden og kjærligheten mot slutten av livet.

Innlegg på Frokostseminar 28. november 2019 i
Norsk selskap for Aldersforskning
Yvonne Andersen, sykehjemprest og Marte Meo veileder.

Jeg jobber med aldring og religion hver dag. Jeg er sykehjemsprest og betjener tre sykehjem her i Oslo: Silurveien sykehjem, Majorstutunet bo- og behandlingssenter og Villa Enerhaugen, et sykehjem for yngre personer med demens. Jeg har vært prest på sykehjem i 11 år, og har etter hvert fått en del erfaring med eldre og gamle menneskers forhold til tro og religion. Jeg er ingen forsker, men en praktiker.

En av mine hovedoppgaver som sykehjemsprest er å tilrettelegge for sykehjemsbeboeres rett til tros- og livssynsutøvelse, både alene og i fellesskap med andre.¹

Noen eksempler på tros- og livssynsutøvelse:

I fellesskap med flere beboere: gudstjenester, andakter og forskjellige samlingsstunder.

Alene: tilrettelegge bibeltekster og bønner med stor skrift. Tilrettelegge for å lytte og se radio og tv gudstjenester.

Individuelt²: individuelle andakter, høytlesning fra Bibelen, individuelle turer til kirker og kirkegårder ved høytider og merkedager.

En annen viktig hovedoppgave er å tilby samtaler til de som ønsker å snakke med prest. Behovet for individuelle samtaler er enormt, og mye større enn det jeg kan dekke på en 100% stilling fordelt på tre sykehjem. Likevel er det mange som får tilbudet og tar imot. I løpet av et år kan jeg ha mellom 400-500 samtaler. Jeg vet at flere av mine kollegaer har tilsvarende mengde samtaler i løpet av et år. Vi sykehjemsprester driver ikke oppsøkende virksomhet. Sykehjemsbeboere er en sårbar gruppe, vi vet at over 80% av beboere i sykehjem har kognitiv svikt og/eller en demens sykdom, og skal ikke bli utsatt for påvirkning mht. til religion og livssyn som er uheldig. Derfor oppsøker vi kun de beboerne som har uttrykt ønske om å få besøk av prest. Henvendelsene kommer både fra personalet, beboere selv og pårørende.

Tema i samtalene jeg har med beboere i sykehjem er svært variert. Beboere har behov for å snakke om alt fra: været, om å ikke klare de hverdagslige oppgavene lenger, om å savne foreldre, ektefelle, om å ønske å dø, om å være «mett av dage», om uoverensstemmelser i familien, om utroskap, om ensomhet, språket som forsvinner,

---

¹ **Rettskilder** som sier noe om sykehjemsbeboers rett til å tros- og livssynsutøvelse er: Grunnloven §2 og §16, Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 9, FN standard regler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming og FN standardregel 12- Religion. **Utdrag fra andre lover:** Pasient og brukerrettighetsloven §1-1,2-1a, 2-5, 3-1 og 4-1. Helse- og omsorgsloven §§ 1-1,3-1, 3-10 og 4-1. Helsepersonelloven § 4. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven §§ 1,2 og 4. **Utdrag fra forskrifter:** Kvalitetsforskriften §§1-3, Verdighetsgarantien §§ 1-3, Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie §§ 1-1. 4-4 og 4-6 og Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator §§ 1,2,4,16 og 17.

² Mange sykehjemsbeboere har kognitiv svikt og/eller en demenssykdom som kan gjøre det vanskelig å være med på fellesarrangement og gruppeaktivitet. For dem tilpasser vi individuelle opplegg.

og om å miste seg selv, og ikke lenger vite om det er sommer eller vinter ute, om å ikke huske hva som skjedde for 10 minutter siden eller i går. Om at Gud både er fraværende og/eller nærværende. Noen samtaler er også helt uten ord, da er det samvær og nærvær, i form av øyenkontakt, smil, nikk og gode håndtrykk som erstatter ordene.

Alt dette og mye mer snakker sykehjemsbeboere om i samtaler med meg. De emnene som oftest går igjen er ensomhet, ønske om å dø og være «mett av dage». For mange av de jeg snakker med spiller det ingen rolle at jeg prest. Det viktigste er at jeg er en person som lytter.³ Likevel er jeg overrasket over hvor mange som uttrykker at det er godt å snakke nettopp med en prest. Og hvor mange som uttrykker på forskjellige måter takknemlighet for at det er en prest på sykehjemmet. Flere av disse beboerne spør aldri om individuelle samtaler, men desto oftere stopper beboere opp i korridoren, heisen eller på baren, som er så populært på sykehjem nå, for en kort prat eller bare for å si at det er godt at presten er her.

Sykehjemsbeboere er en generasjon som har vokst opp med kristendommen som en del av kulturen på en helt annen måte enn unge gjør i dag. Jeg mener jeg kan erfare dette i mine møter på beboere. Mange har gode bibel- og salmekunnskaper, og de aller fleste kan Fader Vår utenat. Og de fleste har en forståelse av at presten har taushetsplikt og er en person de kan snakke med. For mange er det også høytidelig å få besøk av presten.

Glimt fra samtaler «God at du er her! Du kan tro for oss andre som tviler» er det en beboer som sier til meg, nesten hver gang jeg treffer på vedkommende. «Det skal jeg» sier jeg, og vi utveksler et godt håndtrykk. Etter flere møter som dette, forteller beboeren at han hadde en tvillingsøster som døde som barn, og at hele livet har han kjent et savn, og har et håp at hun har det godt der hun er. Beboeren vil ikke snakke noe mer om dette, og jeg respekterer det.

En annen beboer skjeller meg ut hver uke for at Gud ikke gir henne svar- og hun påpeker at hun har sluttet å tro på «guden min», som sier, men likevel vil hun ha besøk. Hun blir sint og skuffet de ukene jeg ikke kommer, og alle samtalene avsluttes med at «husk at du må be for meg- ja, du ber for meg? Ikke glem det»

Barnetroen. Åse er en beboer som har vokst opp et kristent hjem, men som ifølge familien, ikke har utøvd sin tro som voksen. Åse har en demenssykdom som preger hele livet hennes, noe som har redusert hennes språk og orienteringsevne. Åse er med på nesten alle gudstjenester og andakter på sykehjemmet, og i tillegg er jeg på individuelle besøk hos henne. Hun kan aldri gjøre rede for hvilken dag det er, eller om hun har spist eller hatt besøk, men hver gang samtalen handler om Bibelen og tro er Åse helt på plass. Hun kommenterer tekstene jeg leser fra Bibelen, og kan uttrykke hva troen betyr for henne. Barnetroen vekkes til live igjen og det er ganske sterkt å oppleve både for familien og for meg.

---

³ Det kan stilles spørsmål om det er presten som skal ta disse samtalene. Så lenge det ikke er andre faggrupper på sykehjemmene som har tilsvarende samtalekompetanse synes jeg det er vanskelig å si nei til slike samtaler. Jeg ønsker meg psykologer på sykehjem som kan være med å dekke det store samtalebehovet som jeg erfarer beboere i sykehjem har.

Troen som livbøye Troen kan oppleves som en livbøye å holde fast i når man eldes og livet forandres. Mange mister evnen til å utføre de hverdagslige gjøremål og blir avhengige av hjelp. Flere eldre og gamle kjenner også på tapsopplevelser mht til syn, hørsel, balanse og forståelse og orienteringsevne. Dette er tapsopplevelser som jeg erfarer gjør noe med eldre menneskers opplevelse av egen verdighet, selvfølelse og selvtillit. Troen kan da for mange være noe å holde seg fast i. Det å fremdeles kunne be Fader Vår gir en mestringsfølelse og en trygghet. Flere forteller at de hver kveld snakker med Gud eller Jesus. «Ja, uten at jeg snakker med Gud får jeg ikke sove». «Jeg kan snakke med Gud om alt» «Jeg ber Fader Vår hver kveld, det har jeg gjort siden jeg var liten», er utsagn som jeg hører ofte, og som jeg synes bekrefter troens positive kraft i flere eldre og gamle menneskers liv.